

KRZYSZTOF POLASZEK

WIARYGODNOŚĆ REZUREKCJI JEZUSA CHRYSZTUSA W UJĘCIU JOSEPHA RATZINGERA – BENEDYKTA XVI

Chrześcijaństwo od początków istnienia wykazuje swoją wiarygodność. Joseph Ratzinger, zarówno jako prefekt Kongregacji Nauki Wiary, jak również jako papież Benedykt XVI, stał na straży prawdy o Zmartwychwstaniu Jezusa z Nazaretu jako kluczowego wydarzenia dla chrześcijańskiej wiary. Benedykt XVI poświęca mu dużo uwagi w swoich dziełach, uzasadniając historyczność i rangę tego wydarzenia. Celem całościowego ujęcia tego zagadnienia najpierw zostanie wykazana rezurekcyjna świadomość Jezusa z Nazaretu, która jest wyrazem Jego Boskiej godności. Następnie wskazane będą znaki, które wg Josepha Ratzingera przemawiają za wiarygodnością rezurekcji Chrystusa. Na koniec przedstawione zostanie znaczenie tego wydarzenia dla wiary chrześcijańskiej i życia każdego człowieka¹.

MGR KRZYSZTOF POLASZEK, studia magisterskie z prawa i teologii ukończył na wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji (w 2016 roku) oraz Teologii, w Instytucie Teologii Fundamentalnej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w 2017 roku. Aktualnie jest doktorantem w Instytucie Teologii Fundamentalnej KUL. Kontakt: k.polaszek.aiesec@gmail.com

1. Podstawą do tego artykułu jest praca magisterska pt. *Wiarygodność mesjańskiej godności Jezusa wg Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, napisana pod kierunkiem ks. dra hab. Jacentego Masteja, prof. KUL, w Instytucie Teologii Fundamentalnej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, której treść nie była dotąd publikowana.

Rezurekcyjna świadomość Jezusa z Nazaretu

Joseph Ratzinger w swoich wypowiedziach często zwraca uwagę na fakt, że Jezus uprzedzał działania słowami, które przygotowywały Jego słuchaczy na to, co miało się wydarzyć. Podobnie było ze Zmartwychwstaniem. Mając to na uwadze można stwierdzić, że Jezus, posiadał świadomość rezurekcyjną.

Jezus w kontekście prorockim obwieszcza światu nadejście Królestwa Bożego². Ma to związek z przygotowaniem uczniów na Zmartwychwstanie Mistrza. Cała działalność Nauczyciela z Nazaretu była urzeczywistnieniem zapowiedzi starotestamentowych³. Ratzinger jednak sprzeciwia się patrzeniu na Jezusa tylko jak na proroka, który odpowiadałby na oczekiwania polityczne grup mesjanistycznych w ówczesnym Izraelu⁴. Jego misja nie jest związana z kalkulacjami tego świata.

Niemiecki teolog w wykazywaniu wiedzy Jezusa o mającym nadejść Zmartwychwstaniu podkreśla moment Jego chrztu w Jordanie. Benedykt XVI wskazuje, że był to gest solidarności Syna Bożego z grzesznikami. Uwypukla on głos Boga Ojca: „To jest mój Syn umiłowany” (Mk 3,17) i pisze, że „pełne znaczenie tego obrzędu wyjaśniły dopiero Krzyż i Zmartwychwstanie”⁵. Ratzinger przywołuje także słowa Jana Chrzciciela, które wypowiedział, gdy zobaczył Jezusa nad Jordanem: „Oto Baranek Boży, który gładzi grzechy świata” (J 1,29). Papież stawia pytanie o znaczenie tego wyznania i mówi, że „po Zmartwychwstaniu symbolika Baranka nabrała podstawowego znaczenia dla rozumienia Chrystusa”⁶. On jest Tym, który bierze na siebie grzechy całego świata, aby zjednoczyć i zbawić całą ludzkość⁷.

Świadomość rezurekcyjną Jezusa, papież widzi również w przypowieści o winnicy (Mk 12,1-12). Ukazano w niej dzierżawców, którzy zarządzają dobrem w czasie nieobecności właściciela, lecz gdy ten domaga się owoców ze swojej własności, ci buntują się przeciw niemu. Najemcy znieważają i zabijają wysłaników właściciela, a ostatecznie mordują jego syna. Benedykt XVI w analizie tej

2. Por. J. Mastej, *Staurologiczno-rezurekcyjna wiarygodność chrześcijaństwa*, Lublin 2009, s. 75.
3. Por. J. Ratzinger, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, Kraków 2012, s. 221, 299; J. Mastej, *Staurologiczno-rezurekcyjna wiarygodność chrześcijaństwa*, s. 75.
4. Por. J. Ratzinger, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, s. 221
5. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Cz. 1: Od chrztu w Jordanie do Przemienienia*, Kraków 2011, s. 30; por. J. Ratzinger, *Patrząc na Chrystusa, by wybrać życie*, w: J. Ratzinger, J. Królikowski, *Z Chrystusem w historii. Rozważania chrystologiczne*, Kraków 1999, s. 30; Benedykt XVI, *Adhortacja apostolska Sacramentum Caritatis. Sakrament miłości*, 2007, nr 9.
6. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Cz. 1*, s. 32.
7. Por. W. Wołyniec, *Ludzkie przymioty Chrystusa w książce „Jezus z Nazaretu”*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 38. Temat ten został rozwinięty również w: T. Klafetka, *Modele soteriologiczne w trylogii „Jezus z Nazaretu”*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s.194-195.

przypowieści przytacza tekst Psalmu 118: „Kamień odrzucony przez budujących stał się kamieniem węgielnym”. W komentarzu pisze: „Śmierć Syna nie jest ostatnim słowem. Zabity nie trwa w śmierci, nie pozostaje «odrzucony» na zawsze. Staje się nowym początkiem. Jezus daje do zrozumienia, że to On sam będzie tym zabitym Synem: zapowiada swój Krzyż i Zmartwychwstanie i obwieszcza, że za Nim, zabitym i zmartwychwstałym, Bóg wzniesie w świecie nową budowlę, nową świątynię. (...) Krzyż (...) otwiera horyzont na nowe działanie Boga”⁸.

Świadomość rezurekcyjna Jezusa zwarta jest również w słowach: „zburzcie tę świątynię, a Ja w trzy dni wzniosę ją na nowo” (J 2,19). Zdanie to zostało wypowiedziane przez Niego w czasie rozmowy z faryzeuszami, którzy domagają się od Niego dowodu wiarygodności w odpowiedzi na oczyszczenie świątyni. Z wypowiedzi tej i jej kontekstu wynika jasno, że Chrystus wskazuje Krzyż i Zmartwychwstanie jako znaki Boskiego autorytetu, który posiada. Benedykt XVI zauważa, że znakiem Jezusa jest Krzyż i Zmartwychwstanie⁹, gdyż to one uzasadniają Jego mesjańską godność. Wskazuje to bezpośrednio na wydarzenie przyszłego Zmartwychwstania Jezusa, które będzie również początkiem nowego przymierza. Papież zwraca jeszcze uwagę na jeden fakt – mówi za św. Janem – że uczniowie zrozumieli zapowiedź mistrza dopiero po Rezurekcji: „Zmartwychwstanie wywołuje wspomnienie, a w świetle Zmartwychwstania wspomnienie to ukazuje znaczenie niezrozumianego przedtem słowa i włącza je w kontekst całego Pisma”¹⁰.

Kolejnym przykładem ukazania świadomości rezurekcyjnej Jezusa jest wg Ratzingera Janowa „godzina Syna Człowieczego” (J 12,20-36). Benedykt XVI wskazuje, że był to moment docelowy posłannictwa Jezusa, a jego treść „wyraża się w dwu podstawowych terminach: Jest to godzina «przejścia» (*metabainein/metábasis*) i godzina miłości aż do końca (*agápe*). Oba terminy wzajemnie się wyjaśniają i są od siebie nieodłączne. Sama miłość jest procesem przechodzenia i przemiany – wychodzenia z ograniczeń ludzkiej kondycji podlegającej śmierci, w której wszyscy jesteśmy wzajemnie od siebie odłączeni i w gruncie rzeczy dla siebie nieprzeniknieni oraz wchodzenia w inny sposób bytowania, którego sami nie możemy osiągnąć. Tej niemożliwej z pozoru *metábasis* dokonuje «miłość aż do końca». Jest ona wychodzeniem z ograniczeń zamkniętej w sobie jednostkowości; jest właściwie ową *agápe* – przełomem wprowadzającym w sferę

8. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 1, s. 229.

9. Tenże, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2: *Od wjazdu do Jerozolimy do Zmartwychwstania*, Kielce 2011, s. 31.

10. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 1, s. 208.

boskości”¹¹. Św. Jan interpretuje to przejście miłości w godzinie Jezusa jako zwrócenie się na nowo ku Bogu Ojcu. Ten powrót został związany z wyjściem Jezusa, będącym „procesem miłości, która właśnie w zniżaniu się ukazuje swą właściwą naturę (...) i w ten sposób objawia to, co jest autentycznie Boże”¹². W tym powrocie Jezus nie pozbawia nas nadziei, ponieważ powrót ten ma powszechne skutki – On przyciąga wszystkich do siebie (por. J 12,32). W rezultacie można stwierdzić, że Chrystus wskazując na swoją „godzinę” przekazuje wiedzę na temat tego, co dopiero ma nastąpić, zapowiada swój Krzyż i Zmartwychwstanie. W Ewangelii wg św. Jana uwaga zostaje następnie skierowana na przypowieść o ziarnie. W losie ziarna Chrystus widzi siebie oraz ukazuje cel swojej misji: „(...) Podkreśla, że Jego śmierć jest warunkiem pełnego objawienia się Boga. Wie, że po czasie objawienia słowami i znakami nadejdzie czas największego znaku – męki i chwalebego Zmartwychwstania”¹³. Jezus gwałtowny kres życia tłumaczy jako „otoczenie chwałą”, którego rezultatem będzie wielość łask dla człowieka¹⁴. Chrystus utożsamia się z ziarnem, którego śmierć nie jest kresem istnienia ale nowym początkiem. Początkiem tym jest Zmartwychwstanie, które zapowiada w czasie ziemskiego życia¹⁵.

Warto zwrócić uwagę na słowa Jezusa dotyczące Jego życia: „Mam moc je oddać i mam je znów odzyskać. Taki nakaz otrzymałem od mojego Ojca” (J 10,17-18). On sam mówi o sobie jak o Dobrym Pasterzu. Jezus przekazuje prawdę o sobie – mówi bowiem: „Dobry pasterz daje życie swoje za owce” (J 10,11 por. 10,15.17.18). Nawiązuje w ten sposób do swojej męki i jej zbawczych konsekwencji dla całego świata. W tej wizji wskazuje i akcentuje konieczność śmierci i Zmartwychwstania¹⁶. Jezus mówi o sobie: „Ja przyszedłem po to, aby [owce] miały życie, i miały je w obfitości (J 10,10). Oto wielka obietnica Jezusa: dawać życie w obfitości”¹⁷. Papież zastanawia się nad tym co właściwie znaczy „żyć w obfitości” i stwierdza, że pełnię życia człowiek może osiągnąć jedynie w zjednoczeniu z Bogiem, żyjąc w chwale Zmartwychwstałego Chrystusa.

Świadomość rezurekcyjna Jezusa przejawia się również w zapowiedziach Jego męki. Mesjasz zawsze podkreśla to co po niej nastąpi – wejście do Bożej

11. Tenże, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 66-67; por. Benedykt XVI, List apostolski *Porta fidei*, Kraków 2012, s. 12-13.

12. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 68.

13. J. Mastej, *Staurologiczno-rezurekcyjna wiarygodność chrześcijaństwa*, s. 78.

14. Por. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 29.

15. Por. Benedykt XVI, *Andrzej-Protoklitos*, w: tenże, *Blisko, najbliższej Chrystusa. Apostołowie i pierwsi uczniowie*, Poznań 2007, s. 64.

16. Por. J. Mastej, *Staurologiczno-rezurekcyjna wiarygodność chrześcijaństwa*, s. 80.

17. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 1, s. 245.

chwały. Pierwsza zapowiedź męki (Mt 16,21; Mk 8,31-33; Łk 9,22), została osadzona w kontekście pytań, które Jezus skierował do uczniów: za kogo jest uważany przez ludzi oraz przez samych uczniów? Pytanie Jezusa „o opinię ludzi i o przekonanie uczniów zakłada, że z jednej strony istnieje jakieś zewnętrzne poznanie Jezusa, które nie musi być fałszywe, jest jednak niewystarczające. Naprzeciw niego znajduje się poznanie głębsze, które wiąże się z sytuacją ucznia i towarzyszeniem Jezusowi w drodze – i które tylko w tych warunkach może wzrastać”¹⁸. We wszystkich Ewangeliach synoptycznych Piotr wyznaje Jezusa jako Mesjasza (np. Mk 9,29). Dopiero w tym momencie Mistrz z Nazaretu wyjaśnia uczniom sens swojej misji. Zgodnie ze starotestamentowym przekazem (z Księgi Daniela i Księgi Izajasza) Mesjasz to oddający życie, wchodzący do chwały uwielbiony Pan¹⁹. Papież zauważa również, że nie można oderwać wyznania Piotra od wyjaśniającej odpowiedzi, jaką daje Jezus, gdyż tylko tak można poznać sens wiary chrześcijańskiej: „Bez konkretnej historii zbawienia tytuły są dwuznaczne (...). I na odwrót: samej wypowiedzi historiozbowczej zabrakłoby istotnej głębi, gdyby nie było jasne, że Ten, który cierpiał, jest Synem Boga żywego, równym Bogu, jednak ogołocił samego siebie i stał się jak niewolnik (...). Uniżył się aż do śmierci i to śmierci krzyżowej (Flp 2,6-7)”²⁰. Według Ratzingera wyznanie Piotra jest owocem wpatrywania się w Mistrza, uczestnictwa w Jego modlitwie. Ma ono zatem charakter nadprzyrodzony²¹. Cała ta scena poprzedza zapowiedź męki i Zmartwychwstania oraz wskazuje na świadomość rezurekcyjną Chrystusa, w którą Jezus wprowadza swoich uczniów.

Według Benedykta XVI warto też zwrócić uwagę na to, co dzieje się później. Ewangelie przekazują nam opis przemienienia, które dopełnia wcześniejszą scenę: „Przemienienie jest wydarzeniem modlitwy; widzialne staje się to, co dokonuje się w rozmowie Jezusa z Ojcem: wewnętrzne przenikanie Jego bytu przez Boga, które staje się czystym światłem”²². Opis ten jest skierowany na Zmartwychwstanie, zewnętrzne przejawy dostrzegalne dla uczniów ukazują im formę, jaką ono przyjmie.

18. Tamże, s. 256; por. Benedykt XVI, *Piotr – rybak*, w: *Blisko, najbliżej Chrystusa. Apostołowie i pierwsi uczniowie*, Poznań 2007, s. 47; J. Ratzinger, *Teologiczne podstawy duchowej chrystologii*, w: tenże, *Patrząc na przebitego. Szkice o chrystologii duchowej*, Kraków 2007, s. 16; tenże, *Droga paschalna*, Kraków 2001, s. 85-87; tenże, *Sól ziemi. Chrześcijaństwo i Kościół Katolicki na przełomie tysiącleci. Z kardynałem Josephem Ratzingerem rozmawia Peter Seewald*, Kraków 1996, s. 242-244.

19. Por. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 1, s. 261; J. Mastey, *Staurologiczno-rezurekcyjna wiarygodność chrześcijaństwa*, s. 86.

20. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 1, s. 262.

21. Por. Tamże, s. 253-260; J. Ratzinger, *Tajemnica Jezusa Chrystusa*, Kielce 2005, s. 17.

22. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 1, s. 270-271.

Analizując drugą zapowiedź śmierci i Zmartwychwstania (Mt 17,23; Mk 20,19; Łk 9,45), można zauważyć bliskość, jaką Jezus obdarza swoich uczniów. W tym fragmencie papież podkreśla słowa Jezusa: „Tak Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał” (J 3,16). Komentując to stwierdza, że „miłość Boga do ludzi jest tak niewyobrażalna, iż nie tylko daje Syna w darze, ale i wydaje Syna na drogę krzyża. Inicjatywa zarówno daru, jak i wydania, pochodzi od samego Boga”²³. W tych słowach Jezus ponownie wprowadza uczniów w to, co dopiero ma nastąpić – w misterium swojej męki i Rezurekcji. Słowa te stają się zrozumiałe dla uczniów dopiero po wypełnieniu się zapowiedzi²⁴.

W trzeciej zapowiedzi męki również widać perspektywę rezurekcyjną – Jezus sam wskazuje, że po trzech dniach powstanie z martwych (Łk 18,33). Benedykt XVI podkreśla, że ofiara Jezusa jest dobrowolna²⁵. Zaznacza, że jest On zupełnie wolny w ofiarowaniu samego siebie: „W ten sposób – owo «dawanie», które mękę człowieczeństwa w bierności ukrzyżowania wprowadza w akt miłości, obejmuje wszystkie wymiary rzeczywistości – ciało, duszę, ducha i Logos”²⁶. W tym oddaniu widoczne jest także Zmartwychwstanie. Życie Jezusa było ukierunkowane na śmierć i Rezurekcję.

Omawiając świadomość rezurekcyjną Jezusa trzeba również wskazać na punkt kluczowy do jej zrozumienia, a więc Ostatnią Wieczerzę²⁷. Jezus w słowach nad chlebem i winem, wskazuje na siebie jako Mesjasza. Pan mówi o życiu: „Nikt mi go nie odbiera, lecz Ja sam z siebie je oddaje. (...) Mam moc je oddać i mam moc je znów odzyskać (J 10,18). Oddaje życie i wie, że właśnie w ten sposób na nowo je bierze. W akcie oddania swego życia zawarte jest Zmartwychwstanie”²⁸. Co więcej – mówi On, że ta ofiara ma oczyścić świat z grzechów, tak więc „rozumiał ją jako zawarcie nowego przymierza, jako przejście z ziemskiego bytowania w bytowanie nadprzyrodzone”²⁹. „Śmierć Jezusa daje klucz do zrozumienia ostatniej

23. J. Ratzinger, *Eucharystia. Bóg blisko nas*, Kraków 2005, s. 48n.

24. Por. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 1, s. 208.

25. Por. Tamże, s. 246.

26. J. Ratzinger, *Duch liturgii*, s. 53-54; por. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu* Cz. 2, s. 143.

27. Por. J. Ratzinger, *Boskie „tak” i miłość wytrzymująca także próbę śmierci. Geneza Eucharystii w tajemnicy Wielkiej Nocy*, w: tenże, *Eucharystia*, s. 29.

28. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 143; por. B. Ferdek, *Wcielenie jako odnowienie dzieła stworzenia*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 309.

29. J. Ratzinger, *W dzień Pięćdziesiątnicy*, Kraków 2006, s. 34; por. tenże, *Boskie „tak” i miłość wytrzymująca także próbę śmierci*, s. 34.

wieczery, która jest antycypacją śmierci, przemianą śmierci w dobrowolną ofiarę, w akt miłości będący odkupieniem świata³⁰.

Świadomość Zmartwychwstania widać również w słowach Jezusa: „kto [we Mnie] wierzy, ma życie wieczne” (J 6,47). Należy tu dostrzec fakt związania z wiarą w Jezusa Chrystusa konsekwencji soteriologicznych. Jest to możliwe dzięki nowemu przymierzu, które w Nim się realizuje. On sam mówi o Zmartwychwstaniu naśladowujących Go, ale oczywistym jest, że ma świadomość własnej rezurekcji, która jest uprzednia wobec pozostałych. Również w słowach: „Zaprawdę, powiadam wam: Odtąd nie będę już pił z owocu winnego krzewu aż do owego dnia, kiedy będę nowy w królestwie Bożym” (Mk 14,25), trudno nie dostrzec wyraźnej zapowiedzi Zmartwychwstania. Jezus dobrze wiedział, że czeka Go męka, że nadeszła już Jego „godzina”, ale że nie skończy się na śmierci, a Jego posłannictwo dopełni się w Zmartwychwstaniu.

Rezurekcyjna świadomość Jezusa objawia się także w chwili Jego męki na Krzyżu, a szczególnie w dialogu z dwoma łotrami. Do jednego z nich Jezus powiedział: „Dzisiaj będziesz ze mną w raju” (Łk 23,43). „Również te słowa są tajemnicze, jednak z całą pewnością ukazują nam to jedno: Jezus wiedział, że wejdzie bezpośrednio do wspólnoty z Ojcem – że «raj» mógł przyobieczać już na «dzisiaj». Wiedział, że z powrotem doprowadzi człowieka do raju, który on kiedyś utracił – do przebywania razem z Bogiem, na którym polega prawdziwie zbawienie człowieka³¹. Powyżej przytoczone racje wyraźnie wskazują na to, że Jezus Chrystus miał świadomość zbliżającej się śmierci oraz Zmartwychwstania, które miało nastąpić po niej.

Nowotestamentowe rozumienie Zmartwychwstania

Benedykt XVI w swoich dziełach zmierza do potwierdzenia wiarygodności chrześcijańskiego przesłania o Zmartwychwstaniu. W dziele *Jezus z Nazaretu* „koncentruje się na wiarygodnościowym aspekcie tego wydarzenia³². W celu uzasadnienia jego prawdziwości korzysta z używanej w teologii fundamentalnej metody badania świadectw Nowego Testamentu, dotyczących Zmartwychwstania³³.

30. Tenże, *Droga paschalna*, s. 116-117; por. tenże, *Tajemnica Jezusa Chrystusa*, s. 80; tenże, *Wielość religii i jedno Przymierze*, Poznań 2004, s. 53-61; Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est. Bóg jest miłością*, 2005, nr 13.

31. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 227.

32. T. Dola, *Jezus z Nazaretu Josepha Ratzingera – Benedykta XVI i Jezus Karla Bartha*, w: *Jezus z Nazaretu. Poszukiwania chrystologiczne drogą wyznaczoną przez Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, red. J. Królikowski, P. Łabuda, A. Michalik, Tarnów 2016, s. 115.

33. Por. T. Dola, *Jezus z Nazaretu Josepha Ratzingera – Benedykta XVI i Jezus Karla Bartha*, s. 115.

Zwraca on uwagę na znaczenie świadectw biblijnych i wyróżnia dwie tradycje – konfesyjną (wyznania) oraz narracyjną (opowieści zawartych w Ewangeliach)³⁴.

Papież szczególnie dowartościowuje wyznanie pierwotnego Kościoła, przekazane przez świętego Pawła, jako jedno z pierwszych wyznań wiary w Zmartwychwstanie (1Kor 15,3-8)³⁵. *Credo korynckie* mieści w sobie wiele istotnych kwestii dotyczących pierwszego znaku jaki zostanie omówiony, czyli pustego grobu. Rozpoczyna się od „stwierdzenia śmierci Jezusa: «Chrystus umarł», «zgodnie z Pismem» i «za nasze grzechy». Pismo Święte stwierdza następnie, że Jezus «został pogrzebany», co stanowi skrypturystyczne świadectwo realizmu śmierci Chrystusa”³⁶. Śmierć Chrystusa jest wpisana w historię zbawienia, nie jest wydarzeniem niezamierzonym. To wydarzenie wynika ze słowa i je wypełnia. Trzeci dzień to zwyczajne potwierdzenie faktu pierwszego spotkania ze Zmartwychwstałym, nie jest to data „teologiczna”. Benedykt XVI zauważa, że pierwsze wspólnoty chrześcijańskie świętowały dzień Pański. Píše, że „dla społeczności chrześcijańskiej, jest jednym z najmocniejszych dowodów tego, że w tym dniu wydarzyło się coś niezwykłego – odkrycie pustego grobu i spotkanie ze Zmartwychwstałym Panem”³⁷. Papież nie ma wątpliwości, że miejsce pochowania Jezusa było znane ludziom tamtych czasów. Zadaje pytanie, które od razu się nasuwa: Czy grób ten po Zmartwychwstaniu pozostał pusty? Ratzinger jest przeciwny jego banalizowaniu. Zauważa, że odejście od dociekań na ten temat pozostawia błędne wrażenie, że być może grób nie był pusty. W odpowiedzi píše: „Pusty grób, jako taki, oczywiście nie może być dowodem Zmartwychwstania. Według Jana – Maria z Magdali znalazła go pustym i wyraziła przypuszczenie, że ktoś musiał zabrać ciało Jezusa (zob.

34. Por. F. K. Chodkowski, „*Ty jesteś Chrystus Syn Boga żywego*” *Zarys chrystologii Josepha Ratzingera*, Poznań 2007, s. 143; J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Trzeciego dnia zmartwychwstał*, w: Paweł VI, J. Ratzinger – Benedykt XVI, R. Cantalamessa, A. Pronzato i in., *Przesłanie Zmartwychwstania*, Kraków 2007², s. 18-19; J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Cz. 2*, s. 277-280; J. Ratzinger, *Bóg Jezusa Chrystusa*, Kraków 2005, s. 93.

35. „Przekazałem wam na początku to, co przejąłem: że Chrystus umarł – zgodnie z Pismem – za nasze grzechy, że został pogrzebany, że zmartwychwstał trzeciego dnia, zgodnie z Pismem: i że ukazał się Kefasowi, a potem Dwunastu, później zjawił się więcej niż pięciuset braciom równocześnie; większość z nich żyje dotąd, niektórzy zaś pomarli. Potem ukazał się Jakubowi, później wszystkim apostołom. W końcu, już po wszystkich, ukazał się także i mnie jako poronionemu płodowi” (1 Kor 15,3-8); por. Benedykt XVI, *Słowo świadka*, w: tenże, *Szukajcie tego co w górze*, Kraków 2007, s. 63.

36. F. K. Chodkowski, „*Ty jesteś Chrystus Syn Boga żywego*”, s. 143; por. J. Ratzinger, *Chrystus i Jego Kościół*, Kraków 2005, s. 79-80; J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Trzeciego dnia zmartwychwstał*, s. 19-20; tenże, *Jezus z Nazaretu. Cz. 2*, s. 274. Całość rozważań dotyczących Zmartwychwstania, a szczególnie pustego grobu Jezusa została zawarta w każdej z tych pozycji.

37. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Cz. 2*, s. 276.

20,1-3)³⁸. Papież zauważa, że do tej kwestii próbowano podejść z innej strony: jakby sam fakt obecności ciała Jezusa w grobie nie miał zasadniczego znaczenia dla faktu Zmartwychwstania. Tezę tę Ratzinger krytykuje, jako sprzeczną z nadzieją i wiarą chrześcijańską. Zaznacza, że „głoszenie Zmartwychwstania Jezusa, przy jednoczesnej możliwości oglądania Jego ciała złożonego w grobie byłoby niemożliwe w świecie judaistycznym, w którym człowiek utożsamiał się z własnym ciałem”³⁹. Św. Paweł nie wskazuje na fakt pustego grobu, ale kieruje uwagę na to, że ciało Jezusa zostało w nim złożone. „Centrum orędzia wielkanocnego nie jest bowiem pusty grób, tylko Zmartwychwstały Pan”⁴⁰. Papież powtarza, że grób sam w sobie nie będąc dowodem Zmartwychwstania, jest jednak konieczną przesłanką wiary w fakt rezurekcji. Jako uzasadnienie podkreśla, że samo Zmartwychwstanie jest wydarzeniem odnoszącym się „do ciała, a za jego pośrednictwem do osoby w jej całości”⁴¹.

W dalszym rozważaniu Joseph Ratzinger wskazuje część mowy św. Piotra, którą wygłosił w dniu Pięćdziesiątnicy. Fragment ten jest ważny, ponieważ Apostoł po raz pierwszy przekazuje szerszemu gronu wiadomość o Zmartwychwstaniu Jezusa z Nazaretu. W celu uzasadnienia faktyczności Rezurekcji korzysta z tekstu Psalmu 16,9-11: „... moje ciało będzie spoczywać w nadziei, że nie zostawisz duszy mojej w Otchłani, ani nie dasz Świętemu Twemu ulec rozkładowi. Dałeś mi poznać drogi życia...” (Dz 2,26nn)⁴². „Chodzi o to, że modląc się nie pozostanie w grobie, że nie ulegnie rozkładowi”⁴³. Tekst psalmu odniesiony kiedyś do Dawida nie zrealizował się w pełni – Dawid nie Zmartwychwstał, gdyż znany jest jego grób, w którym znajdowały się szczątki monarchy. Urzeczywistnienie tych słów nastąpiło dopiero w osobie Dawida czasów ostatecznych, którym jest Jezus Chrystus. „«Nie doznać rozkładu» – jest to po prostu definicja Zmartwychwstania. Dopiero rozkład uważano za fazę, w której śmierć nabierała charakte-

38. Tamże, s. 270.

39. F. K. Chodkowski, „*Ty jesteś Chrystus Syn Boga żywego*”, s. 144; por. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 271.

40. F. K. Chodkowski, „*Ty jesteś Chrystus Syn Boga żywego*”, s. 144. Autor cytuje ten fragment za: J. Ratzinger, *Droga Paschalna*, Kraków 2001, s. 127-128; tenże, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, s. 304; por. tenże, *Chrystus i Jego Kościół*, s. 84.

41. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 271.

42. Papież zauważa, że wersja ta różni się od hebrajskiego tekstu: „Nie pozostawisz mego życia w Otchłani, nie pozwolisz, żeby Twój wierny oglądał grób. Ukażesz mi ścieżkę życia” (Ps 16, 10n). W tym kontekście widać wiernego, który w całkowitym zaufaniu Bogu mówi, że w sytuacji zagrożenia, w jakiej się znalazł Pan uchroni go od grobu.

43. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 272; por. J. Nastalek, *Patrystyczne wątki w „Jezusie z Nazaretu”*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 144-145.

ru definitywnego. Gdy następuje rozkład ciała, rozpadającego się na elementy pierwsze – co człowieka unicestwia i czyni go cząstką wszechświata – oznacza to zwycięstwo śmierci (...) fakt, że ciało Jezusa nie uległo rozkładowi, był sprawą zasadniczą. Tylko wtedy można było powiedzieć, że nie pozostał w stanie śmierci, że w Nim życie rzeczywiście odniosło zwycięstwo nad śmiercią⁴⁴. Papież mówi jasno, że Jezus nie jest jak Łazarz, czy młodzieniec z Naim – zmarłym, który wrócił do życia ziemskiego, którego kresem była śmierć. Zaznacza, że nie mamy też do czynienia z przypadkiem śmierci klinicznej, w konsekwencji której w przyszłości miałyby nastąpić śmierć⁴⁵.

Benedykt XVI wskazuje także na drugi znak wiarygodności Zmartwychwstania, czyli na chrystofanie paschalne. Porezurekcyjne pojawianie się Jezusa pierwotny Kościół oddaje słowem *óphthé*, które oznacza „dał się widzieć”. Wynika z tego, że po Zmartwychwstaniu Chrystus jest częścią sfery niedostępnej zmysłowo. Papież tak tłumaczy fakt, że uczniowie nie mogli rozpoznać Jezusa – „On nie należy już do świata poznawalnego zmysłami, należy do Boga. Zatem może Go widzieć ten tylko, któremu On sam zezwoli⁴⁶”. Trzeba powiedzieć, że istotne są również duch, serce i wewnętrzne otwarcie na dar widzenia Pana⁴⁷.

Omawiając tradycję narracyjną Ratzinger zauważa, że różnice jakie występują w opisach ukazywania się Chrystusa po rezurekcyjnej potwierdzają tezę o odmiennych tradycjach: „ze względu na ich miejsce dzieli się na jerozolimskie i galilejskie⁴⁸”. Papież zauważa różnice w opisach chrystofanii w czterech Ewangeljach. „Mateuszowi – oprócz ukazania się Zmartwychwstałego niewiastom przy pustym grobie – znane jest tylko ukazywanie się Jezusa Jedenastu w Galilei. Łukasz zna wyłącznie tradycje jerozolimskie. Jan mówi o ukazywaniu się zarówno w Jerozolimie, jak i w Galilei. Żaden ewangelista nie opisuje Zmartwychwstania; jest ono procesem, który dokonał się w tajemnicy Boga między Jezusem i Ojcem; nie możemy go sobie zobrazować, z samej swej na-

44. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 273.

45. Por. J. Ratzinger, *Chrystus i Jego Kościół*, s. 82; J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Trzeciego dnia zmartwychwstał*, s. 22; J. Ratzinger, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, s. 323.

46. Tenże, *Chrystus i Jego Kościół*, s. 83; por. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Trzeciego dnia zmartwychwstał*, s. 22-23; K. Lehman, *Jezus Chrystus zmartwychwstał. Medytacje*, Wrocław 1993, s. 80-81; D. Wasilewski, *Jezus Chrystus uosobieniem i wzorem wspólnoty Boga z ludźmi*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 157.

47. Por. J. Ratzinger, *Droga paschalna*, s. 127.

48. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 277; por. J. Mastej, *Staurologiczno-rezurekcyjna wiarygodność chrześcijaństwa*, s. 202; J. Kudasiewicz, *Jeruzalem – miejsce ukazywania się zmartwychwstałego Chrystusa* (*Łk 24, 1-52*), RT KUL 21 (1974), z. 1, s. 51-60; E. Kopeć, *Chrystofanie jako znak zmartwychwstania Chrystusa*, RT KUL 25 (1978), z. 2, s. 24; M. Rusecki, *Chrystofanie paschalne*, s. 199.

tury wykracza on poza sferę ludzkiego doświadczenia”⁴⁹. Papież wyjaśnia także różnicę między chrystofaniami, a samym Zmartwychwstaniem – to drugie jest wydarzeniem o dużo szerszym znaczeniu i zostaje udostępnione człowiekowi przez samego Jezusa. Następnie przechodzi do rozróżnienia dwóch tradycji: narracyjnej (mówiącej o ukazaniach i słowach Jezusa) oraz wyznań wiary (podającej najistotniejsze fakty dotyczące Zmartwychwstania Chrystusa). W pierwszej rezurekcję poświadczają głównie kobiety, w drugiej świadkami są głównie mężczyźni. Wynikało to z żydowskiej tradycji prawnej, gdzie przed sądem miało znaczenie tylko świadectwo mężczyzny, co w perspektywie późniejszych procesów członków wspólnoty, dotyczących prawdy o Jezusie Chrystusie, było bardzo istotne.

Przechodząc do opisów poranka wielkanocnego papież zauważa różnicę między opisem chrystofanii, która była udziałem Pawła (Dz 26), a tymi których doświadczyli apostołowie i kobiety. Po lekturze trzech opisów powołania Pawła, można dojść do jednego wniosku – widzenie było adresowane do Szawła, a jego towarzysze odbierali je inaczej niż on sam. Wspólne jest ukazanie się i słowo Jezusa pod postacią światła. W Ewangeliach ukazywanie się Zmartwychwstałego ma inny charakter: „Pan ukazuje się jak człowiek podobny do innych ludzi. Razem z uczniami odbywa drogę do Emaus, pozwala Tomaszowi dotykać swych ran, (...) każe sobie podać kawałek ryby do zjedzenia, ażeby dowieść prawdziwości swego ciała. (...) nie jest jednak takim samym człowiekiem, jakim był przed śmiercią”⁵⁰. Zdziwiający wydaje się to, że zostaje rozpoznany z trudnością (uczniowie w drodze do Emaus, Maria Magdalena, Apostołowie nad jeziorem Genezaret). Jezus posiada ciało, ale nie podlega już prawom czasu i przestrzeni, którym podlega ludzkie ciało – podczas chrystofanii paschalnych staje pośród uczniów, niespodziewanie odchodzi, nie są dla niego przeszkodą zamknięte drzwi. „Jest takim samym cielesnym Człowiekiem, i jest kimś Nowym, tym, który przeszedł do nowego rodzaju egzystencji”⁵¹. Ta nieporadność opisów wg papieża jest dowodem na ich wiarygodność, gdyż nie starano się stworzyć jasnych, jednoznacznych i niezostawiających wątpliwości relacji, a zwyczajnie spisywano doświadczenia uczniów.

Joseph Ratzinger odnosi tę rzeczywistość do analogicznych opisów teofanii ze Starego Testamentu. Pierwszym przykładem jest Abraham w Mamre (Rdz 18,1-13), którego odwiedza trzech mężczyzn. Patriarcha ma jednak świadomość tożsamości gościa, którym jest Bóg. Kolejny opis z Księgi Jozuego opowiada

49. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 278.

50. Tamże, s. 282.

51. Tamże, s. 283.

o spotkaniu sędziego z mężczyzną z mieczem w ręku. Nie rozpoznaje on w nim Pana i pyta: „Czy jesteś po naszej stronie, czy też po stronie naszych wrogów?” i otrzymuje odpowiedź: „Nie, gdyż jestem wodzem zastępów Pańskich (...). Zdejmij obuwie z nóg twoich, albowiem miejsce, na którym stoisz, jest święte” (5,13nn). Warte uwagi są jeszcze historie spotkań Gedeona (Sdz 6,11-24) i Samsona (Sdz 13) z „Aniołem Pańskim”. Zostaje on rozpoznany dopiero, gdy tajemniczo odchodzi. „Są to z pewnością tylko analogie, gdyż nowość «teofanii» Zmartwychwstałego polega na tym, że Jezus jest rzeczywiście człowiekiem; że jako człowiek cierpiał i umarł, a teraz znowu żyje w wymiarze żywego Boga, oraz że ukazuje się jako prawdziwy człowiek, a jednak jako przychodzący od Boga – sam On jest Bogiem”⁵². Co więcej chrystofanie nie są tylko doświadczeniem wewnętrznym, czy mistycznym, to realne spotkania z żyjącym i ukazującym się Panem: „Łukasz podkreśla to bardzo mocno. Jezus nie jest – czego w pierwszym momencie boją się uczniowie – «zjawą», «duchem», lecz ma «ciało i kości» (zob. Łk 24,36-43)”⁵³. Opisom chrystofanii towarzyszy nawet spożywanie posiłku z uczniami, podczas których uczniowie rozpoznają, że to jest Pan, który umarł, Zmartwychwstał i żyje.

Za św. Łukaszem papież wskazuje na specyficzny schemat opisów chrystofanii. „Ukazywać się – mówić – zasiadać do stołu, to trzy powiązane ze sobą sposoby Zmartwychwstałego objawiania siebie samego, w których ukazuje się jako Żyjący”⁵⁴. W celu poprawnego zrozumienia przekazu św. Łukasza trzeba zwrócić uwagę na termin *synalizómenos*, który oznacza «jedząc z nimi sól». Benedykt XVI wyjaśnia, że „w Starym Testamencie wspólne spożywanie chleba i soli, albo samej soli, oznaczało zawieranie trwałych przymierzy (zob. Lb 18,19; 2Krn 13,5). (...) «Spożywanie soli» przez Jezusa po Zmartwychwstaniu, które tu spotykamy jako znak nowego, nieprzemijającego życia, wskazuje na nową ucztę Zmartwychwstałego ze swoimi. Jest to wydarzenie przymierza i dlatego jest wewnętrznie związane z Ostatnią Wieczerzą”⁵⁵. Udzielając siebie samego uczniom jako pokarm włącza ich w misterium swojego nowego Życia.

Znaczenie Zmartwychwstania

„Według J. Ratzingera, Zmartwychwstanie Jezusa ma znaczenie przełomowe i fundamentalne dla samego Chrystusa, dla człowieka i świata. Stąd

52. Tamże, s. 284.

53. Tamże, s. 285.

54. Tamże, s. 287.

55. Tamże, s. 288.

też powinno być podstawowym zagadnieniem w badaniach teologicznych⁵⁶. W nauczaniu papieża, Jezus jest ukazany jako umacniający więź i bliskość Boga z człowiekiem, jako Ten, który tworzy między Stwórcą a stworzeniem jedność. Można stwierdzić, że gdyby Zmartwychwstanie nie nastąpiło, sam Jezus pozostałby częścią przeszłości jako wielki nauczyciel, mistyk i cudotwórca. To dzięki rezurekcji jest On wciąż obecny. Benedykt XVI wyraźnie stwierdza, że „prawdziwość świadectwa, że Chrystus powstał z martwych, decyduje o istnieniu lub nieistnieniu wiary chrześcijańskiej”⁵⁷.

Papież zwraca też uwagę na to, że Jezus w swoim posłannictwie ukazywał wzór życia „dla”. Zmartwychwstanie dopełnia ten styl życia, ukazując, że nieśmiertelność ma rację bytu jedynie w wymiarze wspólnotowym – człowieka razem z Bogiem i z innymi ludźmi⁵⁸. Fakt powstania z martwych urzeczywistnia prawdziwość słów „bo jak śmierć potężna jest miłość” (Pnp 8,6). Ta „miłość domaga się nieskończoności, niezniszczalności (...) Rozumiemy tu co znaczy Zmartwychwstanie. Jest ono siłą miłości, która jest mocniejsza od śmierci”⁵⁹. Ono pozwala na życie po śmierci z kimś kto jeszcze trwa, a więc na bycie w relacji. Człowiek w perspektywie wieczności może tylko żyć „w” Kimś drugim. Ratzinger wspomina o tym w kontraście do perspektywy grzechu, który jest próbą osiągnięcia zupełnej niezależności. To trwanie w kimś może być tylko czasowe, gdyż ten drugi również umiera. Kardynał na tej podstawie zaznacza, że wieczność możliwa jest tylko w życiu kogoś nieskończonego – to jest Boga. „Bóg pośród wszystkiego, co przemija, jest trwaniem i istnieniem, bo jest odniesieniem do siebie Trzech Osób, ich otwarciem na wzajemność miłości, jest aktem-substancją miłości absolutnej, i to całkowicie «relatywnej», żyjącej jedynie we wzajemnym odniesieniu osób”⁶⁰. To widoczne jest w Zmartwychwstaniu – Jezus kocha wszystkich miłością nieograniczoną, której dał wyraz w śmierci na Krzyżu i Zmartwychwstaniu. W ten sposób obdarza nas nieśmiertelnością, gdyż Zmartwychwstanie Jezusa jest dla człowieka zapowiedzią życia wiecznego. Wnioski mogą być dalej idące – nasza

56. T. Dola, *Jezus z Nazaretu Josepha Ratzingera – Benedykta XVI i Jezus Karla Bartha*, s. 115; por. J. Ratzinger, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, s. 248-264; Benedykt XVI, *Radość wiary*, red. M. Romanowski, Częstochowa 2012, s. 52-64; M. Pyc, *Metodologiczne wprowadzenie w refleksję Benedykta XVI nad tajemnicę Jezusa Chrystusa w Nazaretu*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s.30.

57. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*. Cz. 2, s. 257; por. Benedykt XVI, *Zmartwychwstanie rozwiązaniem dramatu krzyża*, w: tenże, *Katechezy o świętym Pawle*, Kraków 2009, s. 99-100; J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Formalne zasady chrześcijaństwa. Szkice do teologii fundamentalnej*, Poznań 2009, s. 17-19.

58. Por. J. Ratzinger, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, s. 260.

59. Tamże, s. 317; por. tenże, *Chrystus i Jego Kościół*, s. 56.

60. Tenże, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, s. 321, por. tenże, *Chrystus i Jego Kościół*, s. 75.

rezurekcja wprowadzi nas w perspektywę całkowicie nowego życia, które będzie ponad historią i śmiercią, na wzór Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Nie będzie już życiem cielesnym, którego nieuniknionym momentem jest śmierć⁶¹. Rezurekcja Chrystusa daje pewność, że zwycięstwo nad śmiercią jest możliwe, bo nie staje się ona częścią struktury bytu człowieka. Jest dla człowieka wierzącego uzasadnioną nadzieją. Pokonanie śmierci „okazuje się ostatecznie możliwe nie przy użyciu metod klinicznych, z pomocą techniki, lecz za sprawą stwórczej mocy słowa i miłości. Tylko te potęgi mają dostatecznie dużo mocy, ażeby dokonać tak głębokiej przemiany w strukturze materii, by przezwyciężyć barierę śmierci”⁶². W misterium Krzyża i Zmartwychwstania objawia się sam Bóg, który ukazuje swoją moc i potęgę (silniejszą niż śmierć). Ta moc ma swoje źródło w miłości Trójcy – Ojca, Syna i Ducha Świętego⁶³.

Papież przywołuje słowa św. Pawła, który uzależnia zmartwychwstanie wierzących w Chrystusa od faktu Jego Zmartwychwstania: „Jeśli umarli nie zmartwychwstają, to i Chrystus nie zmartwychwstał. (...) Tymczasem jednak Chrystus Zmartwychwstał, jako pierwociny tych, co pomarli” (1 Kor 15,16.20). „Paweł mówi nam: Zmartwychwstanie Chrystusa albo jest wydarzeniem powszechnym, albo go w ogóle nie ma”⁶⁴. Celem tego stwierdzenia było ukazanie uniwersalnego charakteru nadziei jaka płynie ze Rezurekcji Jezusa Chrystusa.

Jak już powiedziano, Zmartwychwstanie było przejściem Jezusa do jakościowo nowego życia. Papież zauważa, że początkowo było to coś zupełnie nowego i niezrozumiałego. W doktrynie wiary Izraela znana była perspektywa rezurekcji na końcu czasów w nowym świecie (łatwo było sobie wyobrazić nowy sposób życia w zupełnie innym świecie). Czymś zupełnie nowym było jednak przejście do nowego sposobu życia, które wkracza widzialnie w stary porządek świata. Stąd wynika początkowe niezrozumienie tak zapowiedzi rezurekcyjnych Chrystusa, jak i samego jej faktu. Benedykt XVI zwraca uwagę, że „nowe odczytanie Pisma mogło rzecz jasna zacząć się dopiero po Zmartwychwstaniu, ponieważ dopiero przez nie Jezus został uwierzytelniony jako Posłaniec Boga.

61. Por. Tamże, s. 322-326; T. Dola, *Jezus z Nazaretu Josepha Ratzingera – Benedykta XVI i Jezus Karla Bartha*, s.115-116; J. Ratzinger, *Chrystus i Jego Kościół*, s. 83-84.

62. Tamże, s. 86-7; por. F. K. Chodkowski, „*Ty jesteś Chrystus Syn Boga żywego*”, s. 145; J. Ratzinger – Benedykt XVI, R. Cantalamessa, A. Pronzato i in., *Przesłanie Zmartwychwstania*, Kraków 2007², s. 25.

63. Por. J. Ratzinger, *Droga paschalna*, s. 130; tenże, *Bóg Jezusa Chrystusa. Medytacje o Bogu Trójjedynym*, Kraków 2006, s. 100; F. K. Chodkowski, „*Ty jesteś Chrystus Syn Boga żywego*”, s. 146; J. Szymik, *Smutek pocieszony. J. Ratzingera/ Benedykta XVI traktat o radości*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 29 (2015), s. 171-172.

64. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Cz. 2*, s. 260.

(...) Trzeba było szukać w Piśmie obydwu, Krzyża i Zmartwychwstania, wyjaśniać je na nowy sposób i tą drogą dochodzić do wiary w Jezusa jako Syna Bożego. To zakłada z kolei, że Zmartwychwstanie było dla uczniów czymś tak samo realnym, jak Krzyż⁶⁵.

Konsekwencją Zmartwychwstania jest również zupełnie nowy kult. Jezus wskazuje na to podczas oczyszczenia świątyni, gdy zapowiada swoją Rezurekcję. Skutek ten następuje dopiero wówczas, gdy umarł, Zmartwychwstał i żyje. Czas „starej” świątyni i kultu przeminął na rzecz „świątyni zbudowanej nie przez ludzi. Świątynią tą jest Jego Ciało – Zmartwychwstały, który gromadzi narody i jednoczy w Sakramencie swego Ciała i Krwi. On sam jest nową Świątynią ludzkości. Ukrzyżowanie Jezusa jest jednocześnie kresem starej świątyni. Wraz z Jego Zmartwychwstaniem rozpoczyna się nowy sposób oddawania czci Bogu – już nie na tej czy innej górze, lecz «w Duchu i prawdzie» (J 4,23)”⁶⁶. To Krzyż i Zmartwychwstanie są argumentem uwierzytelniającym ustanowienie przez Chrystusa nowego kultu.

Papież pisze, że „Zmartwychwstanie ukazuje rzeczywisty sens decydującego artykułu naszej wiary: «Stał się człowiekiem». Tutaj dowiadujemy się, że stwierdzenie «*jest człowiekiem*» pozostaje prawdą na zawsze. Przez Jego pośrednictwo ludzkość została wprowadzona w samą naturę Boga: to jest owocem Jego śmierci. Jesteśmy w Bogu”⁶⁷. Dzięki Zmartwychwstaniu cały świat stworzony jest wprowadzony do rzeczywistości Boskiej, która nie ma ram czasowych. Człowiek stworzony od początku dla wieczności z Bogiem, dopiero w perspektywie rezurekcji Chrystusa doświadcza realizacji tej ponadczasowej komunii z Bogiem. Miejszem tego zjednoczenia jest Ciało Chrystusa (zob. Kol 1,12-23; Ef 1,3-23). Św. Paweł wskazuje, że „przemienione ciało Chrystusa jest jednocześnie miejscem, w którym ludzie są wprowadzani we wspólnotę z Bogiem i wzajemną ze sobą i w ten sposób mogą definitywnie cieszyć się pełnią niezniszczalnego życia”⁶⁸. Żyjącym jeszcze brak doświadczenia takiego rodzaju egzystencji, stąd nie jest ona dla nich zrozumiała.

Na koniec jeszcze jedno ważne stwierdzenie: „w Zmartwychwstaniu Jezusa nie został kiedyś przywrócony do życia jakiś pojedynczy zmarły; w Zmartwychwstaniu dokonał się przeskok ontologiczny dotyczący bytu jako takiego,

65. Tamże, s. 261.

66. Tamże, s. 32; por. J. Ratzinger, *Duch liturgii*, Poznań 2002, s. 40-41.; K. Rawicz-Kostro, *Bóg i człowiek w teologii liturgii Josepha Ratzingera*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 97.

67. J. Ratzinger, *Chrystus i Jego Kościół*, s. 76.

68. J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Cz. 2*, s. 291.

zainaugurowany został wymiar, który dotyczy nas wszystkim i który stworzył dla nas wszystkich nowy obszar życia – bycia razem z Bogiem”⁶⁹.

* * *

Przedmiotem niniejszego artykułu było przedstawienie myśli Josepha Ratzingera – Benedykta XVI na temat wiarygodności Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. To wydarzenie stanowi cel i dopełnienie Jego misji. W wielu momentach życia Mistrza z Nazaretu dostrzega on Jego świadomość nadchodzącej męki i rezurekcji. Joseph Ratzinger zwraca uwagę na znaki prawdziwości Zmartwychwstania: pusty grób i chrystofanie paschalne. Pusty grób sam w sobie nie stanowi dowodu rezurekcji, ale jest istotnym elementem uzasadnienia wiary w nią. Papież kieruje uwagę czytelnika na liczne spotkania uczniów z Chrystusem Zmartwychwstałym, czyli na chrystofanie paschalne. Rezurekcja Jezusa dopełniła objawienie Boga, który zbawia człowieka. W Chrystusie człowiek na nowo został zaproszony do relacji z Bogiem, ma udział w życiu Trójcy Świętej. W Zmartwychwstaniu rozpoczyna się nowy kult, który realizuje się w Jezusie Uwielbionym. W Rezurekcji Pana znajduje się także uzasadnienie nadziei chrześcijańskiej na powszechne zmartwychwstanie i życie wieczne.

CREDIBILITY OF JESUS CHRIST RESURRECTION UNDER JOSEPH RATZINGER – BENEDICT XVI

Summary

Resurrection of Jesus Christ is the main point in His mission as a purpose and completion. Joseph Ratzinger – Benedict XVI shows many moments in Jesus life which include His awareness of the coming passion and resurrection. He draws attention to the signs of the truth of the Resurrection: empty tombs and paschal Christophanies. Pope marks that an empty grave is not in itself a proof of resurrection, but it is an important element of justifying belief in it. Moreover, Benedict XVI adds that resurrection of Jesus completed the revelation of God who saves man. In Christ we are included in the Trinity life and relation with God. In the Resurrection, a new cult begins, which is realized in Jesus the Glorified. In the Lord's Resurrection there is also a justification for Christian hope for universal resurrection and eternal life.

---

69. Tamże.

Słowa kluczowe: Joseph Ratzinger, Benedykt XVI, Wiarygodność Zmartwychwstania, Rezurekcyjna Świadomość Jezusa Chrystusa, Znaki wiarygodności Zmartwychwstania

Key words: Joseph Ratzinger, Benedict XVI, Credibility of Resurrection, Resurrection Awareness of Jesus Christ, Signs of Credibility of Resurrection

BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI, Adhortacja apostołska *Sacramentum Caritatis. Sakrament miłości*, 2007.
- Benedykt XVI, *Andrzej – Protoklitos*, w: Benedykt XVI, *Blisko, najbliżej Chrystusa. Apostołowie i pierwsi uczniowie*, Poznań 2007, s. 61-67.
- Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est. Bóg jest miłością*, 2005.
- Benedykt XVI, List apostołski *Porta fidei*, Kraków 2012.
- Benedykt XVI, *Piotr – rybak*, w: *Blisko, najbliżej Chrystusa. Apostołowie i pierwsi uczniowie*, Poznań 2007.
- Benedykt XVI, *Radość wiary*, red. M. Romanowski, Częstochowa 2012.
- Benedykt XVI, *Słowo świadka*, w: w: Benedykt XVI, *Szukajcie tego co w górze*, Kraków 2007, s. 63-66.
- Benedykt XVI, *Zmartwychwstanie rozwiązaniem dramatu krzyża*, w: Benedykt XVI, *Katechezy o świętym Pawle*, Kraków 2009, s. 99-108.
- Chodkowski F. K., „Ty jesteś Chrystus Syn Boga żywego” *Zarys chrystologii Josepha Ratzingera*, Poznań 2007.
- Dola T., *Jezus z Nazaretu Josepha Ratzingera – Benedykta XVI i Jezus Karla Bartha*, w: *Jezus z Nazaretu. Poszukiwania chrystologiczne drogą wyznaczoną przez Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, red. J. Królikowski, P. Łabuda, A. Michalik, Tarnów 2016, s. 105-117.
- Ferdek B., *Wcielenie jako odnowienie dzieła stworzenia*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 301-317.
- Klafetka T., *Modele soteriologiczne w trylogii „Jezus z Nazaretu”*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 191-202.
- Kopeć E., *Chrystofanie jako znak zmartwychwstania Chrystusa*, RT KUL 25 (1978), z. 2, s. 21-29.
- Kudasiewicz J., *Jeruzalem – miejsce ukazujący się zmartwychwstałego Chrystusa (Łk 24, 1-52)*, RT KUL 21 (1974), z. 1, s. 51-60.
- Lehman K., *Jezus Chrystus zmartwychwstał. Medytacje*, Wrocław 1993.

- Mastej J., *Staurologiczno-rezurekcyjna wiarygodność chrześcijaństwa*, Lublin 2009.
- Nastalek J., *Patrystyczne wątki w „Jezusie z Nazaretu”*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 117-146.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, Poznań 2000⁵.
- Pyc M., *Metodologiczne wprowadzenie w refleksję Benedykta XVI nad tajemnicą Jezusa Chrystusa w Jezusie z Nazaretu*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 21-34.
- Ratzinger J. – Benedykt XVI, *Formalne zasady chrześcijaństwa. Szkice do teologii fundamentalnej*, Poznań 2009.
- Ratzinger J. – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Cz. 1: Od chrztu w Jordanie do Przemienienia*, Kraków 2011.
- Ratzinger J. – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Cz. 2: Od wjazdu do Jerozolimy do Zmartwychwstania*, Kielce 2011.
- Ratzinger J. – Benedykt XVI, *Trzeciego dnia zmartwychwstał*, w: Paweł VI, J. Ratzinger – Benedykt XVI, R. Cantalamessa, A. Pronzato i in., *Przesłanie Zmartwychwstania*, Kraków 2007², s. 17-25.
- Ratzinger J., *Boskie „tak” i miłość wytrzymująca także próbę śmierci. Geneza Eucharystii w tajemnicy Wielkiej Nocy*, w: J. Ratzinger, *Eucharystia. Bóg blisko nas*, Kraków 2005, s. 27-43.
- Ratzinger J., *Bóg Jezusa Chrystusa*, Kraków 2005.
- Ratzinger J., *Bóg Jezusa Chrystusa. Medytacje o Bogu Trójjedynym*, Kraków 2006.
- Ratzinger J., *Chrystus i Jego Kościół*, Kraków 2005.
- Ratzinger J., *Droga paschalna*, Kraków 2001.
- Ratzinger J., *Duch liturgii*, Poznań 2002.
- Ratzinger J., *Eucharystia. Bóg blisko nas*, Kraków 2005.
- Ratzinger J., *Patrzeć na Chrystusa, by wybrać życie*, w: J. Ratzinger, J. Królikowski, *Z Chrystusem w historii. Rozważania chrystologiczne*, Kraków 1999, s. 27-42.
- Ratzinger J., *Sól ziemi. Chrześcijaństwo i Kościół Katolicki na przełomie tysięcy. Z kardynałem Josephem Ratzingerem rozmawia Peter Seewald*, Kraków 1996.
- Ratzinger J., *Tajemnica Jezusa Chrystusa*, Kielce 2005.
- Ratzinger J., *Teologiczne podstawy duchowej chrystologii*, w: tenże, *Patrzeć na przebitego. Szkice o chrystologii duchowej*, Kraków 2007.
- Ratzinger J., *W dzień Pięćdziesiątnicy*, Kraków 2006.
- Ratzinger J., *Wielość religii i jedno Przymierze*, Poznań 2004.
- Ratzinger J., *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, Kraków 2012.

- Rawicz-Kostro K., *Bóg i człowiek w teologii liturgii Josepha Ratzingera*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 85-106.
- Rusecki M., *Chrystofanie paschalne*, LTF, s. 198-203.
- Szymik J., *Smutek pocieszony. J. Ratzingera/ Benedykta XVI traktat o radości*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 29 (2015), s. 165-182.
- Wasilewski D., *Jezus Chrystus uosobieniem i wzorem wspólnoty Boga z ludźmi*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 147-170.
- Wołyniec W., *Ludzkie przymioty Chrystusa w książce „Jezus z Nazaretu”*, w: *Debata wokół Jezusa z Nazaretu Benedykta XVI*, red. B. Kochaniewicz, B. Ferdek, Wrocław 2014, s. 35-48.